

Даведнік-размалёўка
па спартовых гульнях з буйным мячом
для дашкольнікаў ды малодшых школьнікаў.
Дазваляецца некамерцыйнае выкарыстанне
без дадатковага ўзгаднення з аўтарам.

Алена Церашкова

Бац!

Рэдактар П. В. Грынчанка

КАЗКА + ДАВЕДНІК + РАЗМАЛЁЎКА!

Мінск
“TRILLER-PLACATE”
2020

СЛОЎНІЧАК СПАРТЫЎНЫХ СЛОЎ

Брамнік(галкіпер) – гулец, які абараняе браму – заліковую зону, абмежаваную слупамі з перакладзінай ды сеткай.

Падача – увод мяча ў гульню адной з каманд. Права першай падачы вызначаецца пры дапамозе жэрабя.

Пас (перадача) – гулец перадае (пасуе) мяч іншаму гульцу сваёй каманды.

Заўзятар – глядач, які моцна перажывае (заўзее) за адну з каманд, падтрымлівае любімую каманду падчас гульні.

Арбітр, суддзя – чалавек, які сочыць за выкананнем правілаў гульні, вырашае спрэчныя моманты, залічвае ачкі і прызначае пакаранні за парушэнне. Спрачацца з рашэннем арбітра падчас гульні нельга, але па заканчэнні гульні можна падаць пратэст.

Вядзенне мяча – гулец рухаецца, адной рукой грукаючы мячом аб падлогу (набівае мяч).

Колца (кошык) – прыстасаванне ў баскетболе. Круглая сетка без дна, нацягнутая адным краем на колца. Спачатку выкарыстоўваліся сапраўдныя кошыкі, але з іх даводзілася даставаць мяч пры дапамозе драбін. Цяпер мяч пралятае колца наскрозь, таму здалёк бачна, ці трапіў мяч у колца, ці праляцеў побач.

Лік – балы абедзвух каманд. Лік абвешчае суддзя, яго могуць паказваць на табло. Лік мяняецца цягам гульні, па заканчэнні абвешчаецца выніковы лік.

(працяг слоўніка на ст.19)

Нічыя – сустрэча скончылася пры роўным ліку, ніводная з каманд не перамагла.

Неспартовыя паводзіны – наўмыснае парушэнне правіл альбо парадка, абразы, сваркі, бойка ў дачыненні гульцоў, гледачоў альбо суддзі.

Неспартовыя паводзіны караюцца выдаленнем гульца, прызначэннем штрафнога ўдару і нават дыскваліфікацыяй усёй каманды.

Пляцоўка, поле – абсталяванае месца для гульні ўстаноўленага правіламі памеру з разметкай, брамамі, сеткамі ці колцамі, на якім падчас гульні могуць знаходзіцца толькі каманды і суддзі.

Спрэчны мяч – мяч, якім завалодалі ў адзін момант два гульцы розных каманд. Пры гэтым гульня спыняецца, мяч аддаецца суддзі, які сам уводзіць мяч у гульню.

Штрафны ўдар – пакаранне за парушэнне правілаў, калі гулец пацярпелай каманды атакуе браму (колца) вінаватай каманды з вызначанай адлегласці, пры гэтым яму нельга перашкаджаць, але дазваляецца абараняць сваю заліковую зону.

Фол – парушэнне правілаў, якое прыводзіць да пакарання штрафным ударам (кідком) альбо дыскваліфікацыі гульца-парушальніка.

Рэґбі (анг. ад горада Раґбі, дзе прыдумалі гульню)

1. Каманды па 15 чалавек – 8 нападаючых і 7 абаронцаў. Гульня ідзе ў 2 таймы па 40 хвілін з перапынкам 10 хвілін.
2. На полі размечаныя гульнёвая і заліковыя зоны, брама ў выглядзе літары Н з перакладзінай на вышыні 3 м, мяч авальнай формы. Гульцы маюць абарончую экіпіроўку – шлемы, шчыткі, накладкі, абарону для рота.
3. Гульцы могуць штурхацца і нават барукацца, кранаць мяч любой часткай цела, падаць на мяч. Калі мяч прыціснулі да зямлі ў заліковай зоне – гэта 5 ачкоў. Пасля гэтага каманда атрымлівае права на ўдар па варотах. Калі мяч праляцеў праз верхнюю частку брамы-Н – залічваецца яшчэ 2 ачкі.
4. За грубае парушэнне прызначаецца штрафны ўдар, які ацэньваецца ў 3 ачкі.

Адась сядзеў на лаўцы ў парку і сумаваў. Усе сябры раз'ехаліся, няма з кім і мяч паганяць. І мяча няма – учора выкаціўся мяч на дарогу і загінуў пад колам самазвала. А можа, нехта з дзяцей забыўся свой мяч у парку? Такое ж бывае!

Адась заплюшчыўся, уявіў сабе невялічкі, чырвона-блакітны мячык. Вось ён, пад гэтай самай лаўкай, каля правай задняй ножкі, у неглыбокай ямцы... Адась расплюшчыў адно вока і паспрабаваў убачыць мяч праз шчыліны ў дошках. Не ўбачыў. Тады хлопчык нахіліўся і зазірнуў пад лаўку... у ямцы каля задняй ножкі поўз чорны жук.

Адась расчаравана цокнуў языком і раптам пачуў:

- Я тут!

Хлопец пакруціў галавой. Нікога. Тады ён зірнуў угару і ўбачыў балёнік! Вялікі шэры балёнік на доўгай чорнай нітцы, якая зачэпілася за галінку куста.

- Добры дзень. Ты мяне шукаеш?

- Я шукаю мяч, – на ўсялякі выпадак адказаў Адась, хоць і ведаў, што балёнікі не размаўляюць. – Ты – не мяч.

- Чаму? – здзівіўся балёнік, - Я гумовы, я круглы, ува мне паветра. Я – мяч! Мяне, праўда, толькі сёння напампавалі, таму я не шмат ведаю пра мячы. Але дзеці і дарослыя вельмі любяць гуляць з мячом.

- Гэта праўда, - падцвердзіў Адась. - Я і сам люблю пабегаць з мячом!

- Значыць, ты навучыш мяне быць сапраўдным мячом? – з надзеяй спытаў балёнік. – І тады мы зможам пагуляць!

- Згода! – Адась хутка разблытаў нітку. – Мяне зваць Адась. А цябе?

- Бац! – адказаў балёнік.

- Добрае імя для балёніка, - усміхнуўся Адась.

- А для мяча? – занепакоіўся Бац.

- І для мяча самае тое! – супакоіў яго хлопчык. – Хадзем. Пакажу табе розныя мячы і гульні.

Яны рушылі па сцяжыне ў бок стадыёна. Бац нецярпліва прытанцоўваў на сваёй нітачцы. Раптам з-за кустоў да іх пад ногі выкаціўся сапраўдны футбольны мяч. Калісьці мяч быў белы, з чорнымі пяцікутнікамі на крутых баках, а цяпер быў добра абдзёрты, у пыле, але бадзёры і спрытны.

- Добры дзень! – ветліва павітаўся балёнік.

- Дзень, вядома ж, добры, ды лік два-ноль не на нашу карысць! – прабурчэў мяч і, адсопваючыся, папрасіў: - Калі ласка, адфутбольце мяне хутчэй назад на поле!

Адась без лішніх слоў падкінуў мяч у паветра і ўлупіў на ім наском кеда. Мяч мільгануў над кустамі і знік.

- Напэўна, яму балюча. Навошта было так жорстка біць?- упікнуў Адася балёнік.

- Гэта я жорстка біў? – пасміхнуўся Адась. – Зараз пабачыш, як яго б'юць!

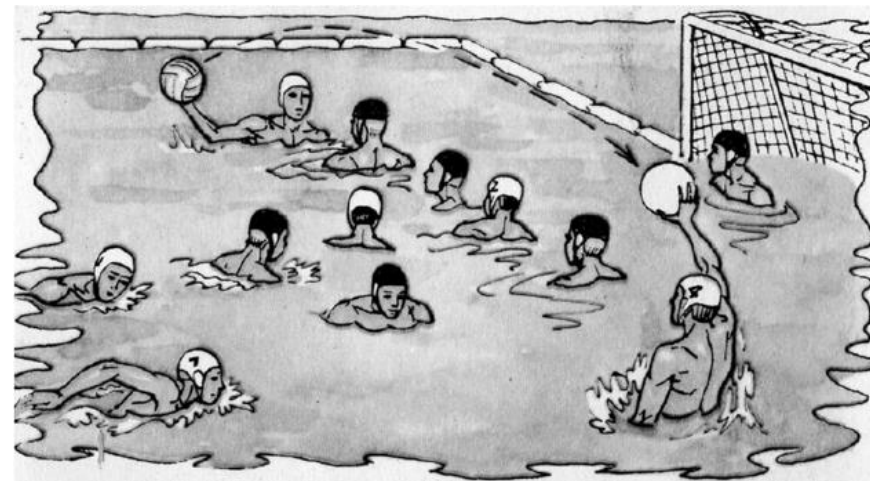
Воднае пола (анг. Polo – гульня з мячом)

1. Гуляюць у адмысловым басейне, з разметкай і брамамі. Каманда – 6 гульцоў ды брамнік.

Працягласць гульні – 4 перыяда па 8 хвілін, перапынкі па 2, 5 і 2 хвіліны адпаведна.

2. Гульцы могуць плаваць па ўсім басейне, брамнік – толькі на сваёй палове. Задача – закінуць мяч у браму суперніка. Мяч можна пасаваць, можна плысці, штурхаючы мяч перад сабой.

3. Трымаць мяч больш за 30 секунд нельга. Нельга падплываць бліжэй за 2 м да брамы, калі не маеш мяча. Нельга кранаць мяч адначасова дзвюма рукамі. Забаронена тапіць мяч.

Гандбол (датск. hånd – рука, bold – мяч.)

1. Склад каманды – 7 чалавек (адзін з іх – брамнік).
Матч з дзэвух частак па 30 хвілін, перапынак 10 хвілін.

2. Гуляюць у памяшканні. Гульцы бегаюць па ўсёй пляцоўцы, мяч перадаецца рукамі. Падчас матча любы гулец можа памяняцца з брамнікам. Мяч меншы, чым у футболе ці валејболе. Задача гульцоў – рукой закінуць мяч у браму.

3. Калі мяч апынуўся за межамі пляцоўкі (нават у руцэ гульца), гульня спыняецца, мяч укідваецца з-за бакавой. Парушэннямі лічацца гульня нагамі, спробы прытрымаць, штурхануць ці ўдарыць гульца. Мяч нельга трымаць у руках больш за 3 секунды – трэба пасаваць, атакаваць браму ці весці мяч аб падлогу. З мячом у руках нельга рабіць больш за 3 крокі. Грубыя парушэнні караюцца штрафнымі кідкамі з 7 метраў.

Яны выйшлі з-за кустоў і праз высокую агароджу ўбачылі футбольнае поле. Чалавек дваццаць хлапцоў рознага веку насіліся па траве, падбіваючы мяч нагамі. Па краях поля стаялі дзве брамы, дзе мітусіліся ў чаканні мяча брамнікі. Бязлітасныя ўдары то падымалі мяч у паветра, то ўплішчвалі ў апору брамы, то адпраўлялі ў палёт за кусты.

- Вам баліць? – спагадліва крыкнуў Бац мячу, калі той пралятаў побач.

- Я ж футбольны мяч! – зарагатаў мяч і адкаціўся ў рукі брамніку.

РАСКРАСКИ.РФ

Бац уздыхнуў.

- Здаецца, я не здолею быць футбольным мячом. Шкада. Гэтыя цёмныя плямы на баках глядзяцца прыгожа. І дзецям падабаецца гульня.

- Сапраўды, увесь час шоргацца па пяску ды штосекунды даставаць нагамі – гэта не для цябе, пагадзіўся Адаць. – Але, можа, табе спадабаецца быць баскетбольным мячом? Вось такім!

І Адаць паказаў на вялікі аранжавы мяч, які лятаў над невяліччай пляцоўкай. Пад высокім шчытом тоўпіліся цыбатыя дзядзькі. Яны падскоквалі, адбіралі адзін у аднаго мяч і спрабавалі закінуць яго ў колца на шчыце. Але вось адзін з іх схапіў мяч і пабег праз пляцоўку да іншага колца. Ён бег і штурхаў мяч у зямлю, і ад гэтага мяч шторааз адскокваў яму ў далонь. Адаць у захапленні сачыў за атакай.

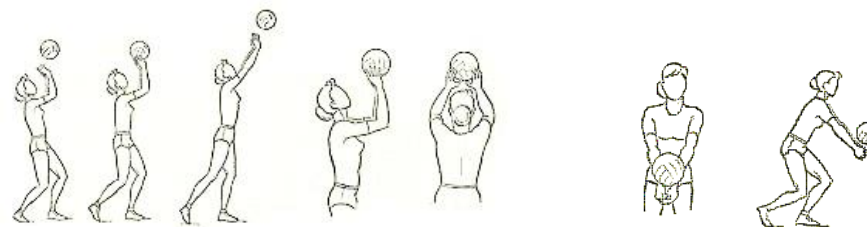

- Людцы, як жа так! Тварам проста ў зямлю!- залямантаваў Бац над вухам у хлопца, нітка ў руцэ шалёна торгалася.- Як вы гэта трываеце!

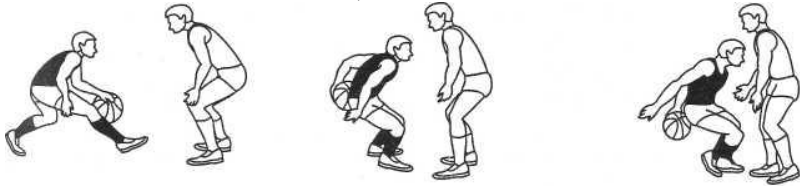
- На тое я – баскетбольны мяч! Не хвалюцца за мяне! – весела адгукнуўся мяч-апельсін, пралятаючы праз колца.

Валейбол (анг. volley — удар з лёту і ball — мяч)

1. Склад каманды – 6 чалавек. Матч складаецца з 3 альбо з 5 партый.
2. Пляцоўка падзелена сеткай на дзве часткі. Кожная каманда займае сваю палову. Падчас падачы мяча гульцы стаяць у дзве лініі (пярэдня і задняя), па 3 чалавекі ў кожнай. Задача – перакінуць мяч на палову суперніка так, каб мяч дакрануўся пляцоўкі супернікаў.
3. Мяч падаецца з правага кута задняй лініі. Калі гулец не пацэліў па мячы – падача паўтараецца. Гульцы другой каманды рукамі адбіваюць яго назад. Можна двойчы аддаць пас гульцу сваёй каманды, але трэці гулец мусіць перакінуць мяч на палову суперніка. Каманда, якая зарабіла ачко на сваёй падачы, падае зноў.
4. Падача пераходзіць, калі мяч прызямліўся на пляцоўцы сваёй каманды або вылецеў за межы пляцоўкі суперніка, не крануўшы нікога з гульцоў. Каманда зарабляе ачкі толькі на сваёй падачы.
5. Перамагае ў партыі каманда, якая набрала 15 ці больш ачкоў пры розніцы паміж камандамі 2 і больш ачкі.

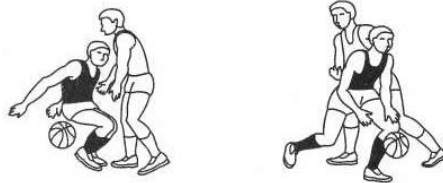

Баскетбол (анг. basket – кошык, ball – мяч)

1. Склад каманды – 5 чалавек. Матч складаецца з чатырох перыядаў па 10 хвілін.
2. Гульцы перасоўваюцца па ўсёй пляцоўцы, задача – закінуць мяч у колца на палове суперніка. Гуляюць толькі рукамі. Удавы кідок (мяч праляцеў праз кошык) з-за дальняй лініі ацэньваецца ў 3 ачкі, з-пад колца – 2 ачкі, кожны трапны штрафны кідок – 1 ачко. Нічыей у баскетболе няма. Пры роўным ліку прызначаецца авертайм – дадатковыя 5 хвілін.

3. Калі гулец каманды вывеў мяч за межы поля, мяч уводзіць у гульнію супернік. Нельга бегчы з мячом у руках больш за 3 крокі: мяч трэба весці адной рукой, б'ючы аб дол, або кідаць у колца, або аддаць пас.

4. Калі гулец атрымаў фол (напрыклад, за штуршок, удар, абразу суперніка) – супернікі маюць права на 2 штрафныя кідкі. За 5 фолаў гульца адпраўляюць на лаўку запасных.

Бац прыціх.

- Падобна, баскетбол – гульні не для цябе, - прамовіў Адаць. Бац уздыхнуў так горка, што заўважна паменшаў.

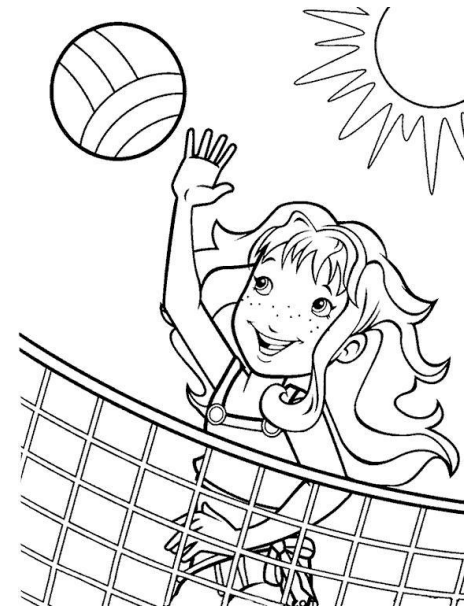
- Можа, ты валебольным мячом захочаш быць? – Адаць ужо і сам перажываў за лёс балёніка. – Глядзі, дзяўчаты сетку нацягваюць!

І сапраўды, на невяліччай пляцоўцы паміж двума слупамі нацягнулі белую сетку. Дзяўчаты сталі з двух бакоў і пачалі далікатна, пальчыкамі, падкідаць мяч, то пасуючы адна адной, то адпраўляючы ў палёт над сеткай. Адна з дзяўчат ўлезла па лесвіцы на слуп і закамандвала:

- Пачынаем! Падача злева!

Бац з замілаваннем назіраў, як самая маленькая з дзяўчат узяла мяч, адбеглася на край пляцоўкі, лёгка падкінула мяч у паветра і, падскочыўшы, з усяе моцы... дала мячу такую поўху, што звон пайшоў! Мяч стралой прасвіцеў над сеткай і ўрэзаўся ў зямлю крыху далей за лінію.

- Аўт! – голасна сказала дзяўчына на слупе. – Пераход падачы!

Адась адчуваў, як правісла нітка. Бац заглыбіўся ў невясёлыя думкі. Хлопец стаў прыгадваць, якія яшчэ бываюць на свеце гульні з мячом.

- Гандбол! Як я мог забыцца! Яны ў залі гуляюць. Хадзем да вакна!

Яны ўладкаваліся на падваконні і некаторы час назіралі, як прыгожыя дзяўчаткі носяцца па залі, спрабуючы забіць гол у браму. Невялічкі мячык куляй мільгаў паміж імі.

- А што, нічога сабе гульня! – нарэшце сказаў Адась.

Бац адказаў не адразу.

- Я мог бы паспрабаваць, - сумна прамовіў ён. – Але я яшчэ не ўмею гэтак хутка лётаць. Як ты думаеш, калі патрэніравацца як след, я навучуся?

Адась хацеў бы суцешыць сябра, ды схлусіць не мог.

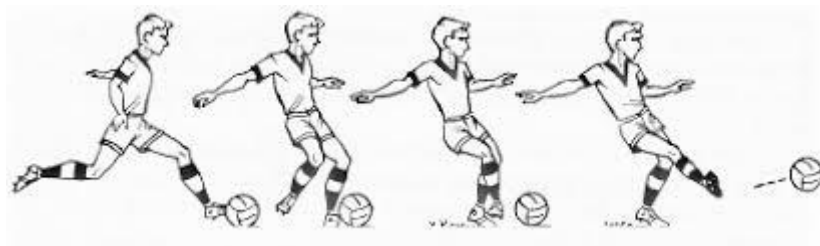
- Не, Бац. Ты не зможаш так хутка лётаць. Ты зусім лёгкі. Паветра занадта густое для цябе. Таму ты лётаеш у паветры, а мяч падае. Затое мяч, калі яго штурхнуць, рассякае паветра. А ты нібы натыкаешся на паветраную сцяну.

ПРАВІЛЫ СПАРТЫЎНЫХ ГУЛЬНЯЎ/

Футбол (анг.foot – нага, ball – мяч).

1. Склад каманды – 11 чалавек, адзін з якіх – брамнік. Гульня – матч, які падзяляецца на два таймы па 45 хвілін.
2. Задача гульцоў – забіць мяч у браму супернікаў. Гэтаму перашкаджае брамнік. Брамнік мае права браць мяч у рукі, астатнія гуляюць нагамі альбо галавой.
3. Калі гулец каманды вывеў мяч за межы поля, мяч уводзіць у гульню супернік.
4. Штрафны ўдар прызначаецца за гульню рукамі, наўмысны штуршок, збіццё ці абразу суперніка. Гулец пацярпелай каманды б'е па мячы з месца, дзе адбылося парушэнне.
5. За парушэнне правілаў суддзя выносіць гульцу папярэджанне (“жоўтая картка”), наступным разам – выдаляе з поля (“чырвоная картка”).

- А дзе мяч? – спытала яна.
- Няма, - развёў рукамі Адаць. Вядома, ён ніколі не стаў бы плакаць з-за нейкага там балёніка...

Дзяўчынка нахілілася і падняла з травы тое, што засталася ад балёніка.

- Зрабі з яго маленькі шарык і лопні. Мой тата так умее.

Адаць пакруціў гуму ў руках. Перад вачыма стаяў Бац, лёгкі, прыгожы, далікатны...

- Не буду,- раптам сказаў хлопчык. – Лепей я зраблю барабан. У цябе ёсць круглая формачка для пяску?

Адаць накрыў формачку гумкай, нацягнуў і абвязаў ніткай. Пальцам адцягнуў гумку і пстрыкнуў: бац! Бац!

- Дай мне! – дзяўчынка працягнула руку.

Паспрабавала пстрыкнуць.

- Бац! – ціхенька адказаў “барабан”.
- Ты класны! – сказала дзяўчынка Адацю. – Пакуль! Яна пабегла прэч. А хлопцу пачуўся голас балёніка:
- Я зразумеў! Аказваецца, я не мяч! Я – барабан!
- Пакуль, Бац,- з цеплынёй прамовіў Адаць.

Незнаёмая дзяўчынка, што праходзіла ў гэты час побач, здзіўлена павярнулася, але Адаць ужо ішоў прэч.

Бац нічога не адказаў. Адаць паазіраўся крыху...

- Воднае пола! Хадзем у басейн!
- А што гэта за гульня? – Бац заляцеў наперад хлопцу і лез ледзь не ў твар. Давялося ўзяць яго ў рукі.
- Дзве каманды плаваюць у басейне з мячом, спрабуюць забіваць галы. Як гандбол, толькі ў вадзе! Там галоўнае – умець плаваць. Аб вадзе ты не падзярэшся, і біць па табе не будуць...

- Гэта акурат для мяне! – Бац ажно трымцеў ад радасці.

Але ў басейне іх чакала неспадзяванка.

- Куды ты з балёнікам? Тут табе не цырк! – спыніла Адаць цётка на вахце. – І пропуск пакажы!

- У мяне

няма
пропуска,-
разгубіўся
Адаць.

- Тады
няхай бацькі
купяць табе
абанемент! –
параіла
вахтарка і
схавалася за
газету.

Давялося пайсці з нічым. Тут ужо і Адась страціў надзею. Без усялякай мэты ён спыніўся перад тэлевізарам. На экране здаравенныя дзецюкі штурхаліся адно з адным.

- Што гэта?- спытаў Адась у хлопца, які побач на лаўцы ніяк не даваў рады з матузкамі.

- Рэгбі,- патлумачыў той. – Трэба прарвацца праз абарону суперніка і

прыціснуць мяч да заліковай зоны.

Некаторы час Адась і Бац сачылі за гульнёй. Дзецюкі на экране штурхаліся ды тузаліся з усіх сіл. Раптам адзін з іх вырваўся ды пабег. Але яго спынілі, павалілі, і над мячом утварылася куча-мала.

- Ён лопне? Яго раздушаць? – з трывогай запытаўся Бац.

- Не, ён скураны, - супакоіў Адась.

- Мяне б раздушылі,- ледзьве чутна прашаптаў балёнік. – Нікому не патрэбны такі мяч – мяккі, занадта лёгкі і марудны... Ніхто не захоча ў мяне гуляць.

Адась пляснуў сябе па ілбе. Бац ледзьве не вываліўся з ягоных рук на падлогу.

- Якія мы дурні! Замест таго, каб шукаць, у каго табе ператварыцца, трэба знайсці тых, каму ты патрэбны такі, як ёсць!

І, абхапіўшы абаруч балёнік, Адась пабег на лужайку, дзе збіралі кветкі маленькія хлопчыкі і дзяўчынкі, гадоў можа двух ці трох.

- Я прынёс вам мяч! – радасна крыкнуў ён і штурхнуў балёнік да малых.

Дзеці смяяліся, цягнулі ўгару ручкі, Бац пяшчотна адштурхоўваўся ад маленькіх пальчыкаў і невысока падлятаў угару. Адась сачыў, каб балёнік не апускаўся на траву, акуратна падбіваючы сябра вышэй. Малыя, падняўшы тварыкі, круціліся пад балёнікам, і часам Бац адскокваў проста ад іх кірпатых носікаў.

- Я – мяч! Я – мяч! – паўтараў ён у захапленні.

- Гаў-гаў! – пачуў Адась і паспрабаваў схапіць балёнік, але Бац, не адчуўшы небяспекі, выслізнаў з ягоных рук. І ў той жа момант маленькі руды сабачка весела падскочыў і хапнуў зубамі за бок балёніка.

- БАЦ! – гучна прамовіў Бац і знік.

Дзеці спалохаліся, заплакалі і пабеглі да сваіх мам. Нехта злосна крыкнуў, каб навязалі сабаку, але цюцька ўжо і сам уцёк. Каля Адася засталася толькі самая старэйшая дзяўчынка.